

Practiske Regler for Faareavlen i Umin- delighed.

Faareavlen er en af Landmandens forskjellige Indtægtskilder; men disse staae alle i saa nær Forbindelse med hverandre, at det Enkeltes Forbedring bidrager til det Heles Fremme. De danske Heste og Køer have længe været kjendte i Udlandet som udmærkede hver i sit Slags, men Faareavlen staaer endnu langt tilbage og den skal her være Gjenstand for nogle Betragtninger.

Det blev sagt, "at Faareavlen i Danmark staaer langt tilbage"; derimod vil maastee nogen og muelig de fleste af mine Læsere indvende, "at den Danske, eller som den kaldes i Handelen, den Jydsk Uld, er søgt og har Affætning til Udlandet". Men Aarsagen til denne Affætning ligger ei saa meget i Uldens gode Dvalitet, som meget mere i den lave Priis, hvortil den sælges.

Det er naturligt, at den, som vil kjøbe en Vare, spørger først om hvad den koster, og kjøber siden det, som koster mindst, forudsat at det svarer til hans Diemed. Dersom den Jydsk Uld ei var dyrere end den Islandske, saa vilde ingen kjøbe Islands Uld; ligesaa vil ingen mere kjøbe Jydsk Uld, naar bedre Uldsorter kunne faaes for samme Priis, som den Jydsk koster.

I andre Lande gaaer Faareavlen nu fremad,

faa at bedre Uld produceres baade i større Mængde og forholdsviis billigere end før; derfor bør vi Danske nødvendig stræbe at gaae fremad, saa at vor Uld ei skal tabe, men tvertimod vinde i Godhed og Værdie. Imidlertid beroer Indtægten af vore Faar, ligesom i England, ei alene paa Uldens Godhed og Mængde, men Faarene bør ogsaa saavidt mueligt afgive meget og godt Kjød.

Stor Ujævnhed er den Feil, som de, der kjøbe Jydsk Uld, meest klage over. Jeg kjender hidtil de Jydske Faar for lidet til at kunne domme om, hvorvidt denne Ujævnhed har sin Grund i, at de Jydske Faar ere blandede med andre Racen, eller om Racen selv er udartet. I Fyen findes mange Landsaar med saadanne Egenstaber, som just ere ondfelige for en Landrace, og det skulde i mine Tanker være et stort Misgreb at blande disse Faar med fremmede, istedetfor at forædle Racen i sig selv uden Blanding; altsaa ved Valget af de bedste Tillægsbyr af Landracen selv.

Under de fleste Forhold er det hensigtsmæssigt at holde nogle Faar, deels fordi der ere mange magre Græsgange, som ei kunne benyttes anderledes, og deels fordi de yppigere Græsgange, som Køerne have afgravidet, endnu give tilstrækkelig Græsning for Faarene.

I samme Forhold som Jorden er skarp eller mager, saa at Græsset ei er yppigt og Køerne ei kunne tage Munden fuld, blive Faarene af større

Bigtighed, og paa høie sandige Jorder, som ei kunne lide af Fugtighed, men af Torke, der ere Faarene en væsentlig Betingelse for Jordens hensigtsmæssigste Benyttelse. Endelig, jo magrere Græsgangene ere, desto mindre Faarerace bør man vælge for at faae dem til at trives.

Jeg vil nu meddele Læserne nogle Regler, som grunde sig paa Erfaring.

1. Væsende Græsgange og sundt Vinterfoder ere væsentlige Betingelser for Faarenes Sundhed; Foderets Kraft og Mængde bestemmer baade deres Fedme og den større Uldmængde, som et vist Slags Faar kan frembringe; men hvormeget Kjød og Uld, og hvad Slags af begge Dele man kan vente sig, berocr mindre paa Foderet end paa Racen. Jo større Lighed de fuldvorne Lam have i alle Henseender med de gamle Faar, desto større Visshed har man om, at Racens Egenskaber ville forplantes eller at Racen er constant. Det er just Uleiligheden ved en blandet Race, at man ikke kan vente Lammene ligesom Forældrene; de faae snart Lighed med den ene snart med den anden Race, som laae til Grund for Blandingen.

2. Faarene ere ei i den Grad afhængige af Clima og Foder, eller af forskjellig Luft og Jordbund, som mange troe.*) Man kan med fuldkommen Tryk-

*) Det gaacr ei med Faarene som med Planterne; af to Raboer, som tage samme Slags Rug til at faae, kan

hed hente Faar fra andre Egne — dog hellere fra en magrere til en federe end omvendt — blot Racen er god og svarer til dens Diemed; naar man passer den godt og holder Faarene friske, behøver man ei at frygte for, at Racen skal udarte, fordi den flyttes til et andet Clima og Jordbund.

3. Den, som vil lægge sig Faar til, bør vælge en Race, som passer efter hans Diemed og Forhold.

4. Den, der har en Faarerace, som han i de fleste Henseender er fornøiet med, bør betænke sig vel, inden han blander den med nogen anden Race.

5. Den, som har en meget blandet og ujævn Race, bør, dersom han ei har Naad til at skaffe sig bedre Faar, idet mindste kjøbe og bruge Bæddere af et bedre Slags, og helst skaffe sig disse fra et og samme Sted for at faae dem af eens Race. Derved blive Lammene efterhaanden jevnere og mere lige de brugte Bæddere.

6. Lad Slagterne ei faae Tilladelse at vælge de bedste og største af Gimmerlammene, men behold dem selv, for at de igjen maae bringe saa meget

den ene høste fortreffelig Rug paa hans velberedte Ager, medens den anden i vaad Jord, som ei var tilstrækkelig afgrøftet, faaer daartig heireblandet Rug, saa at han endog kan være uforstandig nok til at antage, at Rugen i hans Jord havde forvandlet sig til Heire. Forskjel i Jordbund og Clima kan vel have Indflydelse paa Faarenes Sundhed, men ikke meget paa Beskaffenheden af deres Producter, som Uld og Kjød.

bedre og kraftigere Lam. Vælg først selv blandt Gimmerne dem, som man vil lægge til, dem, som, foruden en kraftig Krop, have lang og tæt Uld og som ei ere grovuldede paa Laarene.

7. For at faae 30 Faar sprungne, behøver man ei flere end een Bædder, naar denne fødes godt; derfor gjør man bedst i at castrere de øvrige Bædderlam, thi derefter vore de hastigere, blive større og betales bedre af Slagterne. Tag derfor, naar Lammene ere 14 Dage eller 3 Uger gamle, fint Apothekerseglgarn og bind ligeovenfor Stenene een rigtig fast Knude omkring hele Pungen, men træk stærkt til, og lad denne Knytteknude blive sidende, saa visne Stenene efterhaanden bort af dem selv; det er høist sjældent, at noget Lam døer heraf.

8. Hold ei for mange Faar, ei flere end der kunne fødes godt baade Sommer og Vinter.

9. Hvorvidt man bør holde en stor Bedeslof og faa Moderfaar, eller søge at faae mange Lam og faa eller ingen gamle Beder, beroer paa Omstændighederne, — om Uld eller Lammekjød betales bedst i Forhold til det Foder, som begge Dele koste at producere.

10. Jo tidligere paa Foraar eller Vinter Lammene fødes, desto ældre og større blive de om Høsten; men hvor tidligt man bør søge at faae Lammene, beroer først paa, om man har tilstrækkeligt Vinterfoder og tidligt grønne Græsgange; thi det er naturligt, at Lammene koste desto mere at føde

jo længere de skulle holdes med deres Mødre paa Stald; dernæst beroer det paa, om de større Lam betales saa meget dyrere, som det mere Foder var værdt, de have fortæret.

11. Man kan i Almindelighed ei føde fine Lam for stærkt i den tidlige Alder; sørg altsaa for, at Mødrene have dygtig Mælk i Yveret, og, naar Lammene ere en tre Uger gamle og staae inde, saa lad dem faae en lille Afdeling i Stalden ved Siden af deres Mødre, med saa vide Tremmer, at de kunne gaae ind og ud naar de ville; giv dem der lidt fint Hø eller Havreneg, som de kunne pille uden at forstyrres af de gamle Faar.

12. Hold Faarene paa tørre, sunde Græsgange, hvor der ikke kan staae Vand; vaade Fødder og raaddent Vand er Faarenes Fordærvelse.

13. Brakjorden giver Faarene ei megen, men den bedste Græsgang. Om Sommeren, naar det har regnet stærkt, og om Efteraaret, naar baade Jorden og Luften ere meget fugtige, afgive høie, sandige eller lynchbevorede Bakker den sundeste Græsning for Faarene; i Mangel af dem maa man hellere vælge Leiejord end Stubjord. Torvegrund og Engbund ere Faarene skadeligt om Høsten.

14. Der siges vel, "at Faarene ei bør have Vand om Sommeren," men dette er ei rigtigt; Faarene kunne leve om Sommeren, især paa saftige Græsgange, uden at vandes, men blive raskest naar de faae friskt helst rindende eller Brøndvand at drikke.

Det er naturligt, at de stakkels Faar, som blive tørstige en heed Sommerdag, søge Vand, hvor de kunne finde det, og driffe sig da ofte syge i en raadden Vandpøs, som de ei vilde have druffet af, naar ei Torsten havde tvunget dem dertil.

15. Ligesom Faarene om Sommeren bør have friskt og koldt Vand, saa bør de om Vinteren helst have det kjøllaaet; derfor er det godt, om man vander Faarene ved et Trug inde i Stalden.

16. Dersom man har sine Faar græssende i Nærheden, eller saa ofte som man paa nogen Maade kan, gjør man rigtigt i at holde dem i Huns, baade kolde fugtige Nætter, og midt paa Dagen under den varme Marstid; Faarene have godt deraf, og de give paa denne Maade ikke saa lidt Gjødning til Gaardens Larv.

17. Især om Efteraaret er det vigtigt, at man regelmæssigt tager sine Faar ind om Natten; dersom det da er raakoldt eller Regn, maae de ogsaa hellere staae inde om Dagen og faae lidt tørt Foder, end gaae ude paa vaadt Græs.

18. Det er just af denne Grund godt, om man kan spare lidt Høe eller i alt Fald Halm fra Vinteren, hvormed man kan komme Faarene til Hjælp om Sommeren, dersom det flere Dage i Måd skulde falde i regnsfuldt Veir.

19. Keen Kulde og klar Luft skade ikke de Faar, som klippes i rette Tid. Giv dem først et godt Foder inde, saa at de ei ere meget hungrige, og lad

dem siden gaac inde midt paa Dagen saalænge Mar-
ken er bar for Sneer, om det end var til Juul, saa
sparer man paa Vinterfoderet.

20. Faarene bør gives Salt, naar de om Ef-
teraaret sættes ind paa tørt Foder; Saltet bør stø-
des fint og blandes med finhaffet Malurt og Grut.
De første 24 Timer efter at Faarene have faaet
Salt, holder man for, at de bør staae inde uden at
faae Vand.

21. Man bør sørge for en luftig, høi og lys
Faarestald med jævnlig Strøelse; Faarene bære da,
ved rigeligt Foder, ligesaa god Uld om Vinteren,
som om Sommeren. Uldhaaret har megen Lighed
med en Plante. Dets Rod er et lille Røg, som
sidder i Huden og tager sin Næring af denne; der-
som Roden kun finder sparsom Næring, bliver Haa-
ret tyndt og skjørt; i Mørke vantrives det paa samme
Maade, som en Plante, der sættes ned i en mørk
Kjelder.

22. For at holde Ulden reen og fri for Høe-
frøe, bør man gjøre Slyden saa tæt som mueligt,
høist med Bræder eller Pølsegipsning.

23. Man lægge ei Høet for sine Faar paa
Gulvet, thi der træde de ligesaa meget ned, som de
æde op, men man lægge det i en Hæk, som kan
klemmes tæt sammen, saa at Faarene kun trække
lidt ud ad Gangen, saa æde de reent op.

24. Høet bør rystes vel inden det opfodres,
eller, dersom det ei er kommet godt ind, høist tør-

skes, for at blive frit for Støv; det samme gjælder om mindre god Halm, som derefter baade ædes bedre af Faarene og bliver dem mindre skadelig.

25. Det gaaer Faarene, som de Hunde, der ere vant til at faae Kjød og ei ville æde tørt Brød. De Faar, som fra Lam af fodres om Vinteren med bart Høe, ville ei æde Halm; ligesaa æde de ei Kartoffler eller andre Rodfrugter, inden de blive vant til dem; men siden udgjøre disse et sundt Foder. Kartofflerne skjæres, til at begynde med, i smaae Skiver eller Stykker, og der kommes lidt Salt paa dem. Jo flere Kartoffler, Faarene æde, desto bedre æde de Halm derefter, — ligesom Brød til Kjød. 3 à 4 Pd. Kartoffler om Dagen er ikke for meget for et Faar, som ei faaer synderlig Høe. Dette er en stor og vigtig Hjælp for de Mange, som ei kunne skaffe Høe tilveie for deres Faar, men som alene ved Rodfrugter sættes istand til at overvintre en Faareslok.

26. Urter og Biffer give den bedste Halm for Faarene, derefter Havre, Hvede og Rug; Byghalm er gjerne blandet med Stak, som fæster sig i Ulden, ja endog i Huden, og er derfor mindst tjenlig. Af Rapsstængler æde Faarene en Deel, naar de ei faae mere end et lille Maal deraf om Dagen.

27. Dersom man om Sommeren kan holde et Par hundrede Faar, saa har man ogsaa Fordeel ved at holde en Hyrde til dem; en Karl, som er vant dertil, kan, ved Hjælp af en dresseret Hund, let holde

Faarene samlede og hindre dem i at bestabige Hegnene eller ufrede de tilstøbende Marker. Deslige Faarehyrder ere endnu sjeldne i Danmark, men gjøre saa megen Nytte paa de Steder, hvor de findes, at de formodentligen snart ville blive mere almindelige ogsaa hos os. I Sachsen forene Bønderne i en By sig ofte om, at holde en Hyrde til at vogte alle deres Faar i Samling.

28. Førend Faarene klippes, bør de vadstes; Ulben bliver da reen uden at speies og man faaer den bedre betalt. Om Foraaret bør man klippe dem saa tidligt som muelig, før at Sommerulden kan vore desto længer. Dersom Vandet i Dammene da er for koldt til at staae i med bare Been, saa kunne Faarene vadstes i et Kar med lunkent Vand. Reent Snees Kilde eller Kjærvand er bedre at vadste i end Brøndvand. Jo blødere Vand desto bedre; Brakvand er daarligt og Saltvand gjør Ulben haard uden at vadste den reen. Man bør vadste sine Faar den ene Dags Eftermiddag, skylle dem næste Formiddag, og derpaa lade dem gaae ube at tørres, dersom det ei er Regn eller kold Blæst. Om Efteraaret gjør man bedst i, at vadste og skylle i et Kjær eller en Sø, hvor Vandet er saa dybt, at det gaaer midt paa Livet, saa at det ei bliver opmuddret. Naar man skylle Faarene, saa tages hvert især ved alle fire Fødder i Beiret og dykkes op og ned, saa at Vandet kommer rigtigt til at skylle ind i Ulden; lidt Vand i Faarenes Dren skader dem ei, men man

maa ikke lade Hovedet komme for meget under Vandet. Dersom man formødest Veiret nødes til at tage de vadskede Faar i Huus, inden de klippes, bør Gulvet forsynes med reen Strøelse, saa at Ulden ei bliver smudsig igjen.

29. Man maa ei vælge for store Sare til at klippe sine Faar med, men smaae haandterlige Sare; Ulden bør klippes saa nær og jevn, som mueligt, man faaer da baade mere Uld og den næste Klipping giver igjen jevnere Uld.

30. Naar Faarene ere fuldkommen tørre, saa klippes først Hale, Been og Laar, og den Uld tages for sig. Naar man derefter klipper den øvrige Krop, lader man Ulden blive samlet, og river den saa lidt fra hinanden, som mueligt; Kjobmanden kan da betale mere for Ulden. Endelig, naar man om Efteraaret klipper sine Lam, saa maa man ei blande deres Uld imellem Ulden af de gamle Faar; thi den Uld er meget forskjellig; men man bør tage hver Slags Uld for sig, baade til eget Brug og naar man vil sælge den.

De her fremsatte Regler kunne maaskee være Faareholderen til nogen Nytte, og bidrage til at holde Faarene friske. Men man kan endnu have store Hindringer at overvinde, naar Faarene blive udsatte for smuisomme Sygdomme. Blandt disse vil jeg her blot nævne Kopper, Skab og Klovsyge. Skab er næsten den værste hos os, fordi det er den almindeligste. Hvor fortreffeligt er det ei, naar man har

Veilighed til at holde Faar maastee mange Faar, men Naboen har Skab i sin Flok; saa er man jo ingen Time sikker for dette Onde. Det behøves ifkun, at et Faar kommer til at gnide sig paa en Ledepæl eller et Træe, hvor et skabbet Faar i Forveien har stukket sig, saa faae Faarene denne Smitte. Naar man nu endvidere veed, hvor vanskeligt det er at helbrede en Flok skabbede Faar, at Ullden fordærves og Kjødet bliver uspiseligt, — saa ville vist Mange finde det onskeligt, at det maatte gjøres enhver til Lov, at være ansvarlig for sine Faar, at søge Dyrelægens Hjælp mod smitsom Sygdom, og overhovedet at tage saadanne Forholdsregler, som kunne forhindre Smittens Forplantning og befordre Sygdommens Helbredelse.

Derfom man imidlertid skulde være saa uheldig at faae Skab imellem sine Faar, saa vil jeg her give et Raad:

Klip Faarene saasnart mueligt, allesammen, baade de syge og dem, som man anseer for friske (thi de kunne dog være smittede, skjøndt man endnu ei opdager det), og bryd dem saa i et Kar med følgende Suppe:*)

2 Pd. frisk brændt Kalk og saa meget Vand, at Kalken bliver til en Grød; tilsæt $1\frac{1}{2}$ Pd. Potasse

*) Dette er det bekjendte Balzſke Middel mod Skab, blot med en Tilfætning af Tobak, som jeg af Erfaring kan anbefale.

og fortynd Massen med Urin til en tynd Belling; endvidere bør tilføjes 3 Pbd. Hjortetaks Olie, 1½ Pbd. Tjære og en stærk Decoct af 2 Pbd. Tobak (vel affriet). Alt dette røres godt sammen og fortyndes i et Kar med 50 Potter Urin og 200 Potter Vand.

Hvert Faar tages ved Benene og byppes ned i Suppen, saa at blot Hovedet bliver ovenfor; siden vadster man Hoved og Been med samme Suppe.

Naar dette er gjort, saa tag stærk Luud af Bøgeaste og stur dermed Krybber, Dore, Stolper, kort alt det Træ, som Faarene kunne have berørt, og lad Muurmesteren hvidte Bæggene i Faarehusene, og alle de Stene, hvorpaa de syge Faar kunne have skubbet sig; tag endvidere Gjødningen jevnlig ud af Faarehusene og læg frisk Stroelse ind. Det er vel mueligt, at det foromtalte Bad maa gjentages een eller to Gange, men siden kan man være temmelig sikker, at Smitten ei vender tilbage, med mindre man igjen skulde faae den fra fremmede Faar.

Hofmanskave, i December 1839.

W. E. Hofman Bang.